

МІНІСТЕРСТВО ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ
Державний економіко-технологічний університет
транспорт
Кафедра управління процесами перевезень

Г.С. Висоцька

ТРАНСПОРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ

Методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни
студентами денної та заочної форм навчання
напряму підготовки 6.070101 «Транспортні технології (залізничний
транспорт)» галузі знань 0701 «Транспорт і транспортна
інфраструктура»

КИЇВ – 2011

Висоцька Г.С.

Транспортне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності:

Методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни. – К.: ДЕТУТ, 2011. – 28 с.

Методичні рекомендації для самостійного вивчення дисципліни «Транспортне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності» підготовлені відповідно до навчального плану спеціальності 100403 «Організація перевезень і управління на транспорті (залізничний транспорт)» і програми дисципліни «Транспортне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності».

Призначені для студентів університету денної та заочної форм навчання галузі знань 0701 «Транспорт і транспортна інфраструктура» напряму підготовки 6.070101 «Транспортні технології (залізничний транспорт)».

Методичні вказівки розглянуті та затверджені на засіданні кафедри «Управління процесами перевезень» (протокол №9 від 11 травня 2010 року) та на засіданні методичної комісії факультету «Управління залізничним транспортом» (протокол №7 від 01 червня 2010 року).

Укладач: Висоцька Г.С., асистент кафедри управління процесами перевезень

Рецензенти: Мироненко В.К., доктор техн. наук, професор кафедри управління процесами перевезень;

Кацман М.Д., кандидат техн. наук, начальник центру підготовки рядового складу відомчої воєнізованої охорони Південно-Західної залізниці

ЗМІСТ

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	4
МОДУЛЬ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ТРАНСПОРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	6
<i>ТЕМА 1.</i> Загальний огляд зовнішньоекономічної діяльності України. Національна законодавча база забезпечення та регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та її транспортного забезпечення (ТЗ)	6
<i>ТЕМА 2.</i> Європейське та міжнародне транспортне законодавство	10
<i>ТЕМА 3.</i> Відповідальність у зовнішньоекономічній діяльності та її транспортному забезпеченні	13
ЗАПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ № 1	16
МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСПОРТНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ	17
<i>ТЕМА 4.</i> Транзитні перевезення та транспортно-експедиторське обслуговування	17
<i>ТЕМА 5.</i> Транспортно-технологічні системи доставки вантажів різними видами транспорту у міжнародному сполученні	20
ЗАПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ № 2	24
ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ	25

ЗАГАЛЬНІ МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

На сьогоднішній день міжнародні перевезення вантажів (експорт, транзит, імпорт) складають більше 60 % вантажообороту залізницями України. Джерелом цих перевезень є зовнішньоекономічна діяльність нашої країни та інших держав.

Зовнішньоекономічна діяльність загалом і зовнішньоторговельна зокрема тісно пов'язані з транспортними операціями. Транспортні операції починають і завершують процес реалізації зовнішньоторговельної угоди і тим самим не тільки обумовлюють практичну реалізацію договору купівлі-продажу, але й помітно впливають на контрактну ціну товару. Зусилля підприємства, навіть за високої якості експортної продукції, можуть бути зведені нанівець незадовільною організацією транспортного обслуговування і помилками при виборі базисних умов постачання товарів, транспортних умов у договорах купівлі-продажу.

Здійснюючи зовнішньоекономічну діяльність, учасники транспортного процесу вступають у складні відносини, механізм яких формується під впливом політичних і економічних чинників, комерційних і правових міжнародних і національних норм, актів, звичаїв. У цих умовах власникові вантажу все складніше орієнтуватися в транспортній ситуації, що залежить від стану міжнародних ринків і позицій клієнтури, транспортної політики окремих країн і міжнародних союзів.

В умовах посилення впливу глобалізаційних та інтеграційних процесів на Україну, її транспортну систему усе гостріше відчувається потреба у професійних знаннях, у тому числі і знаннях законодавства різних країн, міжнародних угод (конвенцій), звичаїв, техніко-економічних характеристик транспортних засобів, пунктів перевантаження і перевалювання вантажів, ринку транспортних і посередницьких послуг.

Мета даних методичних рекомендацій полягає у полегшенні засвоєння студентами теоретичного матеріалу на набутті навичок самостійного прийняття

рішень у конкретних ситуаціях, що можуть виникнути в процесі транспортного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності.

Студенти денної форми навчання можуть використовувати методичні рекомендації для опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу, вивчення окремих питань, що передбачені для самостійного опрацювання, для підготовки до практичних занять та для систематизації вивченого матеріалу перед підсумковим контролем знань.

Студенти заочної форми навчання, користуючись методичними рекомендаціями, самостійно опрацьовують теоретичні основи дисципліни. Самостійне опрацювання курсу передбачає роботу над обов'язковою та додатковою літературою, в т.ч. Інтернет-джерелами, а також складання конспекту за розділами та темами, що сприяє систематизації вивченого матеріалу.

Підсумковою формою контролю знань студентів з курсу «Транспортне забезпечення зовнішньоекономічної діяльності» є іспит. Питання для підготовки до іспиту наведені в кінці методичних вказівок.

МОДУЛЬ 1. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЗОВНІШНЬО-ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЇЇ ТРАНСПОРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ТЕМА 1. Загальний огляд зовнішньоекономічної діяльності України. Національна законодавча база забезпечення та регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та її транспортного забезпечення (ТЗ)

План викладення та засвоєння матеріалу:

- 1.1. Загальний огляд зовнішньоекономічної діяльності України.
- 1.2. Нормативно-правова база ЗЕД.
- 1.3. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність».
- 1.4. Регулювання ЗЕД.
- 1.5. Правові режими, захист інтересів держави та учасників ЗЕД.

Ключові поняття та терміни:

Зовнішньоекономічна діяльність, експорт, імпорт, демпінг, вільна торгівля, протекціонізм, тарифне регулювання, нетарифне регулювання, квотування, ліцензування, вільна економічна зона, територія пріоритетного розвитку.

Після вивчення теми Ви повинні:

ЗНАТИ

- ▶ законодавчу та нормативну базу правового регулювання ЗЕД;
- ▶ основні положення та структуру Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», інших законів, що регулюють її ТЗ;
- ▶ механізми та інструменти регулювання ЗЕД;
- ▶ мету створення та функціональні типи спеціальних (вільних) економічних зон.

ВМІТИ

- ▶ Застосовувати положення законів, що регулюють ЗЕД та її ТЗ, при розробці договорів, інших документів, що стосуються ТЗ ЗЕД

Запитання для самоперевірки, повторення, роздумів

1. Якими законодавчими та нормативними документами здійснюється правове регулювання ЗЕД?
2. Яке значення має система ЗЕД для економіки країни?
3. Хто може бути суб'єктом ЗЕД?
4. Що має забезпечити державне регулювання ЗЕД?
5. Які механізми регулювання ЗЕД в Україні?
6. Які основні заходи проти недобросовісної конкуренції та зростаючого імпорту при здійсненні ЗЕД?
7. Яка відмінність між вільною економічною зоною та територією пріоритетного розвитку?

Основна література

1. Державний комітет статистики України (зовнішньоекономічна діяльність):

<http://www.ukrstat.gov.ua/>

2. *Довідник основних показників роботи Залізниць України (1997-2007):* Нормативно-технічне видання. – К.: ТОВ «Нескінченне джерело», 2008. – 44 с.

3. *Про зовнішньоекономічну діяльність:* Закон України № 959-ХІІ від 16 квітня 1991 року, зі змінами та доповненнями:

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=959-12>

4. *Зовнішньоекономічна діяльність підприємств:* Навч. посіб., 2-е вид. – Київ: Центр навч. літератури, 2006. – с. 6-146.

5. *Про загальні засади створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон:* Закон України № 2673-ХІІ від 13 жовтня 1992 року, зі змінами та доповненнями:

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2673-12>

Додаткова література

1. Офіційне тлумачення до Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»: Рішення Конституційного суду України № 16 – рп / 98
2. *Про транзит вантажів*: Закон України № 1172-XIV від 20 жовтня 1999 року, зі змінами та доповненнями:
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1172-14>
3. *Про транспортно-експедиторську діяльність*: Закон України № 1955-IV від 1 липня 2004 року, зі змінами та доповненнями:
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1955-15>
4. *Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну*: Закон України № 332-XIV від 22 грудня 1998 року, зі змінами та доповненнями:
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=332-14>
5. *Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті*: Закон України № 185/94-ВР від 23 вересня 1994 року, зі змінами та доповненнями:
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=185%2F94-%E2%F0>
6. *Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності*: Закон України № 351-XIV від 23 грудня 1998 року, зі змінами та доповненнями:
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=351-14>
7. *Управління зовнішньоекономічною діяльністю*: Навчальний посібник / Під загальною редакцією А.І. Кредісова // Пер. з рос. – К.: Віра-Р „Альтерпрес”, 2000 – с. 33-54
8. *Митний контроль та митне оформлення*: Навч. посібник / За ред. М.М. Каленського, П.В. Пашка. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2002. – с. 29-65
9. *Зеркалов Д.В., Тимошук Е.Н.* Международные перевозки грузов. Учебное пособие. – К.: Основа, 2009. – 526 с.
10. *Зеркалов Д.В.* Международные перевозки. Терминология. – К.: Основа, 2004. – 512 с.

11. *Транспортное обеспечение внешнеторговых операций*. Справочник. В четырех книгах. Книга 1. – СПб.: 1995. – 430 с.

12. *Гіжевський В.К., Мілашевич А.В.* Правове регулювання транспортною системою України: [Науково-практичне видання]. – К., 2000. – 141 с.

ТЕМА 2. Європейське та міжнародне транспортне законодавство

План викладення та засвоєння матеріалу

2.1. Угода про міжнародне залізничне вантажне сполучення (*Соглашение о международном железнодорожном грузовом сообщении (СМГС)*).

2.2. Єдині правила до договору про міжнародне залізничне перевезення вантажів (ЦІМ).

2.3. Оформлення міжнародних залізничних перевізних документів СМГС, ЦІМ та уніфікованої накладної ЦІМ/СМГС.

Ключові поняття та терміни

Угода про міжнародне залізничне вантажне сполучення (СМГС), пряме залізничне вантажне сполучення, накладна, термін доставки, Правила користування вагонами (ППВ), Міжнародний союз залізниць (МСЗ), Міжурядова організація міжнародних залізничних перевезень (ОТІФ), Конвенція про міжнародні залізничні перевезення вантажів (КОТІФ).

Після вивчення теми Ви повинні:

ЗНАТИ

- ▶ мету укладання, структуру Угоди про міжнародне залізничне вантажне сполучення (СМГС) та додатків до неї;
- ▶ мету укладання, структуру Конвенції про міжнародні залізничні перевезення вантажів(КОТІФ) та додатків до неї;
- ▶ призначення, зміст та порядок оформлення міжнародних залізничних перевізних документів.

ВМІТИ

- ▶ знаходити в текстах СМГС, ЦІМ, додатків до них, в інших вивчених документах положення, що регулюють взаємовідносини учасників ТЗЗЕД;
- ▶ вміти оформлювати міжнародні залізничних перевізні документи СМГС та уніфікованої накладної ЦІМ/СМГС.

Запитання для самоперевірки, повторення, роздумів

1. Яка мета укладання та структура Угоди про міжнародне вантажне сполучення (СМГС)?
2. З яких аркушів („листов”) складається накладна СМГС і яку функцію виконує кожний аркуш?
3. Які вантажі допускаються до перевезення з дотриманням особливих умов та які забороняється перевозити у міжнародному вантажному сполученні?
4. Які відмінності положень ЦІМ від відповідних правил і умов СМГС?

Основна література

1. Соглашение о международном железнодорожном грузовом сообщении (СМГС):
<http://www.uz.gov.ua/ci/org/osjd/SMGS/SMGS2009.pdf>
2. Конвенція про міжнародні залізничні перевезення вантажів (КОТІФ):
http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_291
3. *Європейське залізничне законодавство: Підбірка законодавчих актів ЄС / За ред. Матвіїва І.Б.; Т. 1. – К.: „Укрзалізниця”, 2006. – с. 296.*
4. *Європейське залізничне законодавство: Підбірка законодавчих актів ЄС / За ред. Матвіїва І.Б.; Т. 2. – К.: „Укрзалізниця”, 2006. – с. 494.*
5. Бланк накладної ЦІМ/СМГС:
http://www.uz.gov.ua/ci/org/osjd/CIM-SMGS/Nakladnaya_CIM_SMGS.pdf
6. Руководство по накладной ЦИМ/СМГС:
http://www.uz.gov.ua/ci/org/osjd/CIM-SMGS/Rukovodstvo_CIM_SMGS.pdf

Додаткова література

1. *Пояснения по заполнению накладной СМГС: Приложение 12.5 к СМГС / Организация сотрудничества железных дорог (ОСЖД), 2005. – с. 181-202.*
2. *Особенности заполнения накладной СМГС при перевозке грузов с переоформлением накладной СМГС на накладную другого транспортного*

права и в обратном направлении: Приложение 12.6 к СМГС / Организация сотрудничества железных дорог (ОСЖД), 2005. – с. 205-215.

3. Міжурядова організації з міжнародних перевезень залізницею:

<http://www.otif.org/>

4. *Митний контроль на залізничному транспорті* / В.А. Писарєв, О.В. Рождественський, П.В. Пашко; За ред. П.В. Пашка. – К.: Знання, 2004. – с. 18-30.

5. *Транспортное обеспечение внешнеторговых операций.* Справочник. В четырех книгах. Книга 2. – СПб.: 1997. – 448 с.

ТЕМА 3. Відповідальність у зовнішньоекономічній діяльності та її транспортному забезпеченні

План викладення та засвоєння матеріалу

- 3.1. Види і форми відповідальності. Порядок розгляду спорів у ЗЕД.
- 3.2. Спеціальні санкції за порушення законів, пов'язаних із ЗЕД.
- 3.3. Міжнародні розрахунки при здійсненні ЗЕД.
- 3.4. Міжнародні правила тлумачення торговельних термінів ІНКОТЕРМС-2000.

Ключові поняття та терміни

Майнова відповідальність, кримінальна відповідальність, штраф, форс-мажорні обставини, Торгово-промислова палата, документарні / недокументарні форми платежу, ІНКОТЕРМС-2000, ІНКОТЕРМС-2010, група E, група C, група F, група D, «франко».

Після вивчення теми Ви повинні:

ЗНАТИ

- ▶ види відповідальності учасників ЗЕД та її ТЗ, порядок розгляду спорів у ЗЕД;
- ▶ основні форми та способи розрахунків у ЗЕД;
- ▶ призначення, структуру, зміст та сфери застосування термінів ІНКОТЕРМС-2000.

ВМІТИ

- ▶ розробляти схеми міжнародних розрахунків при ЗЕД;
- ▶ обґрунтовано вибирати базисні умови поставок товару відповідно до ІНКОТЕРМС-2000.

Запитання для самоперевірки, повторення, роздумів

1. Назвіть основні види та форми відповідальності у ЗЕД.
2. Який порядок розгляду спорів у ЗЕД?
3. Які санкції можуть бути застосовані до суб'єктів ЗЕД за порушення законів пов'язаних із ЗЕД?
4. У чому сутність та особливості розрахунків у ЗЕД?

5. На що вказує документарний характер міжнародних розрахунків?
6. Як розподіляються зобов'язання між продавцем і покупцем під час поставок товару на умовах ІНКОТЕРМС-2000 у групах Е, F, С, D?
7. Що означає при позначенні базисних умов термін «франко»?
8. **Терміни INCOTERMS-2010: структура, відмінності.**

Основна література

1. *Про зовнішньоекономічну діяльність*: Закон України № 959-ХІІ від 16 квітня 1991 року, зі змінами та доповненнями:

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=959-12>

2. *Козик В.В., Панова Л.А., Кроп'як Я.С., Григор'єв О.В., Босак А.О.* Зовнішньоекономічні операції і контракти: Навч. посібник – 2-ге вид., перероб. і доповн.- К.: Центр навч. літератури, 2004. – с. 123-134, 212 – 278, 510-581.

3. *Зовнішньоекономічна діяльність підприємств*: Навч. посіб., 2-ге вид. – Київ: Центр навч. літератури, 2006. – с. 486-637.

4. Соглашение о международном железнодорожном грузовом сообщении (СМГС) (Розділи V-VI):

<http://www.uz.gov.ua/ci/org/osjd/SMGS/SMGS2009.pdf>

5. Додаток В до Конвенції про міжнародні залізничні перевезення вантажів (КОТІФ) - Єдині правила до договору про міжнародне залізничне перевезення вантажів (ЦІМ) (Розділи V-VI):

http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_291

6. *Інкотермс*: Офіційні правила тлумачення торговельних термінів від 01.01.2000 р. (Міжнародна торгова палата):

http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=988_007

Додаткова література

1. *Управління зовнішньоекономічною діяльністю*: Навч. посібник / Під заг. ред. А.І. Кредісова / Пер. з рос. – К.: Віра-Р „Альтерпрес”, 2000. – с. 242-298.

2. *Транспортное обеспечение внешнеторговых операций*. Справочник. В четырех книгах. Книга 3. – СПб.: 1999. – 432 с.

3. *Инкотермс*: Офіційні правила тлумачення торговельних термінів від 01.01.2011 р. (Міжнародна торгова палата):

<http://pact.com.ua/incoterms.html>

ЗАПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ № 1

1. У чому полягає сутність ЗЕД?
2. Якими законодавчими та нормативними документами здійснюється правове регулювання ЗЕД?
3. Дайте визначення поняттям експорт, імпорт, транзит, сальдо, аудит, валюта, демпінг, ліцензія, квота, мито.
4. Хто може бути суб'єктом ЗЕД?
5. Види ЗЕД та значення кожного з них для держави.
6. Які основні цілі зовнішньоекономічної політики держави?
7. Які правові режими запроваджуються для іноземних суб'єктів господарювання?
8. Що таке спеціальна (вільна) економічна зона?
9. Що визначається Угодою про міжнародне вантажне сполучення (СМГС)?
10. Що визначається Єдиними правилами до договору про міжнародне залізничне перевезення вантажів (ЦІМ)?
11. Порівняйте зміст та основні положення СМГС та ЦІМ.
12. Що таке пряме залізничне вантажне сполучення?
13. Якими документами супроводжується вантаж у міжнародному сполученні?
14. Види та форми відповідальності і порядок розгляду спорів у ЗЕД.
15. Які санкції можуть бути застосовані до суб'єктів ЗЕД за порушення законів, пов'язаних із ЗЕД?
16. У чому сутність та особливості розрахунків у ЗЕД?
17. Назвіть потенційні ризики учасників ЗЕД.
18. У чому сутність базисних умов поставок товару?
19. Яка структура міжнародних термінів ІНКОТЕРМС-2000?
20. Що означає при позначенні базисних умов термін «франко»?
21. Терміни INCOTERMS-2010: структура, відмінності.

МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСПОРТНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ПЕРЕВЕЗЕНЬ

ТЕМА 4. Транзитні перевезення та транспортно-експедиторське обслуговування

План викладення та засвоєння матеріалу

- 4.1. Закон України «Про транзит».
- 4.2. Закон України «Про транспортно-експедиторську діяльність».
- 4.3. Зовнішньоекономічний договір (контракт).
- 4.4. Страхування зовнішньоекономічної діяльності.

Ключові поняття та терміни

Транзит товарів, транспортно-експедиторська діяльність, експедитор, перевізник, клієнт, транспортний агент, митний брокер, договір транспортного експедирування, зовнішньоекономічний договір (контракт), страхування «Каско», «Карго», цивільна відповідальність

Після вивчення теми Ви повинні:

ЗНАТИ

- ▶ основні положення та структуру Закону України «Про транзит»;
- ▶ основні положення та структуру Закону України «Про транспортно-експедиторську діяльність»;
- ▶ зміст договорів (контрактів)ЗЕД і транспортного експедирування;
- ▶ призначення основних видів страхування.

ВМІТИ

- ▶ визначити та пояснити права та обов'язки учасників (сторін) договору (контракту) ЗЕД;
- ▶ визначити та пояснити права та обов'язки клієнта, експедитора та функції перевізника згідно з договором транспортного експедирування.

Запитання для самоперевірки, повторення, роздумів

1. Що таке транзитні вантажі?
2. Види та порядок контролю транзитних вантажів?
3. Ким укладається та як виконується договір транспортного експедирування?
4. Які права та обов'язки покладені за договором транспортного експедирування на клієнта та експедитора?
5. Які законодавчі та нормативні акти України регламентують питання форми, послідовності складання та виконання зовнішньоекономічних контрактів?
6. Поясніть особливості оформлення окремих розділів зовнішньоекономічного контракту.
7. У чому полягає специфіка страхування у ЗЕД?
8. Як класифікують страхові ризики ЗЕД?

Основна література

1. *Про транзит вантажів*: Закон України № 1172-XIV від 20 жовтня 1999 року, зі змінами та доповненнями:
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1172-14>
2. *Про транспортно-експедиторську діяльність*: Закон України № 1955-IV від 1 липня 1999 року, зі змінами та доповненнями:
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1955-15>

Додаткова література

1. *Козик В.В., Панова Л.А., Кроп'як Я.С., Григор'єв О.В., Босак А.О.* Зовнішньоекономічні операції і контракти: Навч. посібник – 2-ге вид., перероб. і доповн. – К.: Центр навч. літератури, 2004. – с. 159-210.
2. *Управління зовнішньоекономічною діяльністю*: Навч. посібник / Під заг. ред. А.І. Кредісова / Пер. з рос. – К.: Віра-Р „Альтерпрес”, 2000 – с. 193-201.
3. *Цивільний кодекс України* (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, NN 40-44):

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=435-15>

4. *Про затвердження Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів)* від 06.09.2001 (Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України):

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0833-01>

5. *Зовнішньоекономічна діяльність підприємств*: Навч. посіб., 2-ге вид. – Київ: Центр навч. літератури, 2006. – с. 308-342, 638-666.

6. Тарифна політика залізниць України 2010 рік (Офіційний сайт Укрзалізниці):

<http://www.uz.gov.ua/?m=info.normdocs.tarpolmain&lng=uk>

7. Гармонизированная номенклатура грузов:

<http://www.uz.gov.ua/ci/org/osjd/GNG2009.pdf>

8. *Зеркалов Д.В., Доманський В.А.* Транспортне страхування. Довідник/ За редакцією Д.В. Зеркалова. – К.: Основа, 2004.–568 с.

9. *Довідник експедитора залізниці*: Нормат.-прав. та метод. док. / В.Г. Сухоруков, Б.І. Дегтярьов, Д.В. Зеркалов. – К.: Науковий світ, 2000. – 266 с.

ТЕМА 5. Транспортно-технологічні системи доставки вантажів різними видами транспорту у міжнародному сполученні

План викладення та засвоєння матеріалу

5.1. Розробка та оптимізація транспортно-технологічних схем доставки вантажів у міжнародному сполученні.

5.2. Системи міжнародних контрейлерних та інших комбінованих (змішаних) перевезень зовнішньоторговельних вантажів.

5.3. Особливості технології та організації перевезень зовнішньоторговельних вантажів морським транспортом.

5.4. Особливості технології та організації перевезень зовнішньоторговельних вантажів автомобільним транспортом.

5.5. Особливості технології та організації перевезень зовнішньоторговельних вантажів авіаційним транспортом.

5.6. Технологія та організація роботи пунктів стикування різних видів транспорту (терміналів) та залізниць з різною шириною колії.

5.7. Вибір варіанту доставки вантажів.

Ключові поняття та терміни

Транспортно-технологічна схема доставки вантажів, мультимодальні системи, інтермодальні технології, термінальна та наскрізна системи доставки вантажів, горизонтальний та вертикальний способи навантаження, пакетна система, контейнерна система, контрейлерна система, трейлерна система, роудрейлерна система, ролкерна система, ліхтерна система, фідерна система, паромна система, лінійне судноплавство, трампове судноплавство, карго-план, коносамент, чартер, каботажне плавання, Книжка МДП, пункт зміни візків, колієперевідний пристрій, розсувні колісні пари, INTERGAUGE-технологія.

Після вивчення теми Ви повинні:

ЗНАТИ

- ▶ основні транспортно-технологічні схеми доставки вантажів у міжнародному сполученні, їх переваги та недоліки;
- ▶ особливості технології та організації перевезень зовнішньоторговельних вантажів різними видами транспорту.

ВМІТИ

- ▶ обґрунтувати оптимальну транспортно-технологічну схему доставки вантажу в конкретних умовах ЗЕД.

Запитання для самоперевірки, повторення, роздумів

1. Наведіть класифікацію транспортно-технологічних систем доставки вантажів.
2. Охарактеризуйте наскрізну та термінальну системи перевезень.
3. Яка роль контейнерної системи в інтермодальній технології?
4. Які основні недоліки використання контейнерних систем?
5. Чому контрейлерну систему називають «*Piggyback*»?
6. Яким чином оформлюється і чим регламентується договір морського перевезення?
7. Яким чином оформлюється і чим регламентується договір перевезення автомобільним транспортом?
8. Яка мета системи МДП?
9. Яким чином оформлюється і чим регламентується договір перевезення авіаційним транспортом?

Основна література

1. *Довідник залізничника*. У восьми книгах. Книга перша: Перевезення вантажів / Зеркалов Д.В., Зайончковський І.В., Пероганич Ю.Й., Павленко О.Є., Шамрай Д.О., Яновський В.П./ За ред. Д.В. Зеркалова. – К.: Основа, 2004. – с. 118 -134.

2. Дьомін Ю.В. Залізнична техніка міжнародних транспортних систем (вантажні перевезення). – К.: «Юнікон-Прес», 2001. – с. 342

3. Управління зовнішньоекономічною діяльністю: Навч. посібник / Під заг. ред. А.І. Кредісова // Пер. з рос. – К.: Віра-Р „Альтерпрес”, 2000. – с. 300-311.

4. Митний контроль та митне оформлення: Навч. посіб. / За ред. М.М. Каленського, П.В. Пашка. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 2002. – с. 109-132.

5. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП):

http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_012

6. Повітряний кодекс України від 04.05.1993 № 3167-ХІІ:

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3167-12>

7. Офіційний сайт Міжнародної асоціації повітряного транспорту (*International Air Transport Association*):

<http://www.iata.org/index.htm>

8. Офіційний сайт Міжнародної організації цивільної авіації (*International Civil Aviation Organization*):

www.icao.int/

9. Луханин Н.И., Тимов Н.Ф., Шиш В.А. Повышение эффективности функционирования технических передаточных станций Украины // Залізничний транспорт України. – 2005. – №1. – С. 34-38

10. Шиш В.О., Тимов М.Ф., Крячко В.І., Мироненко В.К., Луханин М.І. Intergauge-технологія – шлях інтеграції залізниць країн СНД та Європейського Співтовариства // Залізничний транспорт України. – вип. 4. – 2006. – с. 3-8.

Додаткова література

1. Rodrigue J.-P., Comtois C., Slack B. The Geography of Transport Systems. - New York: Routledge, 2006:

<http://people.hofstra.edu/geotrans/eng/ch4en/ch4menu.html>

2. Правила перевезення вантажів у транспортних пакетах:

<http://www.uz.gov.ua/index.php?m=services.transcargo.otherdocsgr&f=Doc.View&p=pravtranspaket&lng=uk>

3. *Кодекс торговельного мореплавства України* від 23.05.1995 р.
№ 176/95-ВР:

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=176%2F95-%E2%F0>

4. *Міжнародна правова регламентація транспортних перевезень*:
Підручник. – К.: Зовнішня торгівля, 2004. – с. 288.

ЗАПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ № 2

1. Види та порядок контролю транзитних вантажів.
2. Які документи супроводжують транзит вантажів на різних видах транспорту?
3. Які види транспортно-експедиторських послуг передбачені Законом України «Про транспортно-експедиторську діяльність»?
4. Поясніть значення термінів: транспортно-експедиторська діяльність, експедитор, перевізник, клієнт, транспортний агент, митний брокер.
5. Ким укладається та як виконується договір транспортного експедирування?
6. У чому полягає специфіка страхування у ЗЕД?
7. Які основні ознаки та функції зовнішньоекономічного договору?
8. Назвіть типові помилки при укладанні ЗЕ договору.
9. Що таке транспортно-технологічна система доставки вантажів?
10. Що таке мультимодальна система та інтермодальна технологія?
11. Пакетна система доставки вантажів.
12. Яка роль контейнерної системи в інтермодальній технології?
13. Контрейлерна система доставки вантажів.
14. Яка сфера застосування трейлерної системи?
15. Роудрейлерна (бімодальна) система доставки вантажів.
16. Яким чином оформлюється і чим регламентується договір морського перевезення?
17. Охарактеризуйте ролкерну, ліхтерну та поромну системи доставки вантажів.
18. Які особливості митного оформлення морських перевезень вантажів?
19. Яким чином оформлюється і чим регламентується договір перевезення автомобільним транспортом?
20. Яким чином оформлюється і чим регламентується договір перевезення авіаційним транспортом?

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ
з дисципліни «Транспортне забезпечення зовнішньоекономічної
діяльності»

1. Загальні положення закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність».
2. Що визначають терміни аудит, валютні кошти, демпінг?
3. Поясніть значення термінів експорт, імпорт та транзит.
4. Якими законодавчими та нормативними документами здійснюється правове регулювання ЗЕД?
5. Що має забезпечити державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності?
6. Нормативно-правова база зовнішньоекономічної діяльності.
7. У чому пролягає сутність ЗЕД?
8. Принципи та форми ЗЕД.
9. Які основні цілі зовнішньоекономічної політики держави?
10. Порівняйте два основних види зовнішньоекономічної політики.
11. Яким чином держава зміцнює свої позиції на конкурентних ринках (товарів, послуг)?
12. Які види і форми відповідальності у зовнішньоекономічній діяльності ви знаєте?
13. Тарифне регулювання міжнародної торгівлі.
14. Функції мита.
15. Нетарифне регулювання міжнародної торгівлі.
16. Прямі та непрямі заходи нетарифного регулювання.
17. Мета, способи та форми розрахунків у ЗЕД.
18. У чому сутність та особливості розрахунків у ЗЕД?
19. Особливості міжнародних розрахунків.
20. У чому сутність базисних умов поставок товару?
21. Яка структура міжнародних термінів ІНКОТЕРМС-2000?

22. Як розподіляються зобов'язання між продавцем і покупцем під час поставок товару на умовах ІНКОТЕРМС-2000 у групах Е, F, С і D?
23. Що означає при позначенні базисних умов термін «франко»?
24. Назвіть потенційні ризики учасників ЗЕД.
25. Терміни ІНКОТЕРМС-2000: мета і сфера застосування.
26. Структура міжнародних термінів ІНКОТЕРМС-2000.
27. Терміни ІНКОТЕРМС-2000: група «Е».
28. Терміни ІНКОТЕРМС-2000: група «D».
29. Терміни ІНКОТЕРМС-2000: група «F».
30. Терміни ІНКОТЕРМС-2000: група «С».
31. Що таке угода (контракт)? Наведіть структуру.
32. Які законодавчі та нормативні акти України регламентують питання форми, послідовності складання та виконання зовнішньоекономічних контрактів?
33. Охарактеризуйте основні помилки, що зустрічаються при оформленні зовнішньоторговельних контрактів.
34. Які основні ознаки та функції зовнішньоекономічного договору?
35. За якими документами нараховується перевізна плата при експорті, імпорті та транзиті вантажів залізничним транспортом?
36. Що таке понижувальний коефіцієнт і від чого він залежить?
37. Що визначається Угодою про міжнародне вантажне сполучення (СМГС)?
38. Технології забезпечення міжнародних транзитних перевезень залізничним транспортом.
39. З яких листів складається накладна СМГС і яку функцію виконує кожний лист?
40. Які вантажі допускаються до перевезення з дотриманням особливих умов та які забороняється перевозити у міжнародному вантажному сполученні?
41. Які операції з вантажем проводяться на прикордонних передавальних станціях?

42. Назвіть основні причини затримок вагонів на прикордонних станціях.
43. Які є технології переміщення вантажу при стикуванні залізниць з різною шириною колії?
44. Які основні переваги транспортної технології INTERGAUGE?
45. Дайте пояснення, що означає транспортно-технологічна система доставки вантажів.
46. Термінальна система перевезень її функції та задачі.
47. Назвіть основні засоби комбінованого транспорту.
48. Інтермодальні перевезення.
49. Порівняйте наскрізну та термінальну системи доставки.
50. Вертикальний та горизонтальний способи завантаження. Наведіть приклад.
51. Ролкерна та поромна системи перевезення, їх мета та задачі.
52. Охарактеризувати роудрейлерну (бімодальну) систему перевезень.
53. Трейлерна і контрейлерна системи доставки вантажів.
54. Які основні переваги та недоліки використання контейнерних систем?
55. Контрейлерні перевезення, їх переваги та недоліки.
56. Що передбачає трейлерна система перевезень?
57. Охарактеризуйте технологію перевезень при ліхтерній системі доставки вантажів.
58. Ролкерна системи доставки вантажів.
59. Пакетна та контейнерна системи доставки вантажів.
60. Які особливості організації перевезень вантажів в транспортних пакетах?
61. Яка роль контейнерної системи в інтермодальній технології?
62. Особливості організації перевезень морським транспортом.
63. Типи морських суден.
64. Яким чином оформлюється і чим регламентується договір морського перевезення?

65. Охарактеризуйте ролкерну, ліхтерну та паромну системи доставки вантажів.
66. Які особливості організації міжнародних перевезень морським транспортом?
67. Які особливості митного оформлення морських перевезень вантажів?
68. Трампове та лінійне судноплавства.
69. Що таке коносамент? Назвіть основні функції.
70. Які переваги лінійного судноплавства?
71. У якому вигляді укладається договір на перевезення трамповими судами?
72. Які види фрахтування суден застосовуються у торговому мореплавстві?
73. Які особливості організації міжнародних перевезень автомобільним транспортом?
74. Яким чином оформлюється і чим регламентується договір перевезення автомобільним транспортом?
75. Назвіть основні типи автотранспортних засобів.
76. Які особливості митного оформлення автомобільних перевезень вантажів?
77. Яка мета системи МДП?
78. Які особливості організації міжнародних перевезень авіаційним транспортом?
79. Назвіть основні елементи вантажних терміналів аеропортів та особливості їх функціонування.
80. Типи авіаційних суден.